

LO RELLOTGE DEL PASTOR

(LLEGENDA FLANDESA)

RECORDO que quan era petit, van encarregar-me á una minyoneta filla d' una vila de Flandes y que 's deya Trea: jove de carácter alegre, de grossos ulls de color d' cel, dents blanques, y rojas y frescas galtes.

Quan Trea s' endiumenjava, era cosa de véurela ab sas l' argas arrecadas á las aurellas, sos brassos nusos, segons la costum Flandesa, y sa prima cintura apretada per una estreta cotilla, qual color roig sobreixia, borejantlo al ensemps, del jipó de llana de llistas blanques y blavas. Aquell dia 's desfeya en ensenyar un peu en que no hi faltava res per ser bufó. Així es que, al véurela passar, tothom se girava y ab la mitja rialla á la boca los uns preguntavan als altres:

—Qui es aqueixa hermosa noya que du un nen per la mà?

Y jo, ab lo meu amor propi de sis anys, m' alegrava y m' enorgullia al veure que la meua acompanyanta, feya tombar á tothom. Los dias que passejavam junts eran, pera mi, dias de verdadera festa y 'ls esperava ab gran impaciencia.

Ho diré tot; además de ma vanitat de noy hi havia altre cosa que

LA RENAIKENSA.—Any XX.

'm feya desitjar eixos passeigs. Cada diumenje l' objecte de nostra sortida no era altre que 'l dirigirnos á un arruat mas, abont hi vivia una vella, mare de un hermós donzell Aixís qu' arribavan, hi havia petons pera Trea y dolsos per mi. Eucara 'm sembla veure als enamorats, assentarse tots dos al peu de una finestra de vidres verts, tot acostant l' un á l' altra tant com podian, sas duas cadiras. Enrahonavan, molta estona, en veu baixa fent mil projectes, com los que venen en tropell á la imaginació dels jóvens en la edat de las ilusions.

Mentres ells s' entretenian així, la bona vella s' engreixava contentme algun quiento. Per molt temps que visca, 'm recordaré sempre de sos cabells blanchs tapats per una gorra de blanquíssima tela, de sos ulls fixos y entelats, de sa honrada fasomia y de sos sechs brassos qu' eixian per dessota d' un gros mocador roig. Contava aparicions maravellosas, llegendas fantásticas, infernals aventuras, tradicions dolorosas. Quan arrivava á un passatge dramátich alsava sa corvada esquena, sa aspre veu prenia un mes segur accent y sas duas llargas mans enlayradas tornavan á caure damunt de sa falda. Jo, sentat davant d' ella en un tamboret la escoltava inmóvil, respirant tot just, ab los ulls fixos y las galtas encesas. Quan acabava, la meva pena era gran y hauria donat tot lo del mon pera que no s' hagués finit tan prompte.

De las llegendas curiosas que 'm contava, la del *Rellojge del pastor* produhia sempre en mi, gran impresió.

—«Fill meu— me deya la bona dona—hi havia á Cambrai una esglesia com no n' hi ha un' altra avuy dia. Ja may se n' es vist cap de mes hermosa. Encara que s' hi hagués passat un any, sí, un any sancer mirantsela, haurian quedat cosas per veure. Pero lo mes preciós era lo rellotge: ¡'l rellotge que jo havia passat moltes horas contemplant quan era á la edat teua y ab lo cistellet dessota 'l bras me'n anava á costura! ¡Ay, llavors tenia bona vista!

«Aquell rellotge era molt mes alt, ¡oh! molt mes alt que la casa hont jo vivia. Semblava una esglesia petiteta ab son portal y son puntxagut campanar. Al cap d' amunt de tot hi havia un ángel que, cada cop que tocavan horas, acostava sa trompeta als llavis y sonava una tonada. Llavors l' ángel Gabriel, posat á la esquerra del rellotge feya moure un ram de lliris blanchs de Sant Antoni com pera dir *Ave Marie* á la Santa Verge qu' era al altre cantó. Aqueixa agenollada davant son reclinatori, juntava las mans y movia 'l cap, com si respongués: *¡Que 's compleixi la voluntat de Deu!*

«Després s' obrian las portas de dos nintxos en los que s' hi veyan

dos caps de mort: després un llibre, quals fulls ells mateixos giraven pera deixar l'egir pensaments religiosos: després se sentia un repich marvellós, trist y dols y 's veyia passar per sota una especie de galleria, tota la passió de Nostre Senyor Jesuchrist, des del punt en que Judas traydorament lo va vendre, fins que, baixant lo cap, s'ánima s' en puja als peus de Deu, l' etern Pare.

«L' angel tocava una altre vegada encara la trompeta y tot se clohia, y quedava quiet é inmóvil.

«¿No es vritat, fill meu, qu era cosa digna de ser admirada y qu' haurias donat qualsevulla joguina per véurela?

«Ara 't contaré com va tenir la Esglesia de Cambrai aquella tan rica joya.

«Fa molts anys, va vindre un princep á posar seti á Cambrai; mes ab tot y sas tropas y sos grans castells de fusta que llansavan grossas pedras, fletxas y tronchs encesos, no pogué entrar á la ciutat. Un marvellós núvol s' estenia sempre davant de las murallas. La Mare de Deu y 'ls àngels s' aparesqueren en mitj lo núvol y tornaren a llen-sar las pedras, las fletxas y 'ls tronchs encesos entre mitj dels assetja-dors, exterminantlos. Lo princep dels enemichs furiós al veure pro-tecció tan miraculosa, dirigí terribles blasfemias á la Santa Patrona de Cambrai. No li va faltar son degut castich; perdé la vista. Llavors s' humiliá davant la m^a que 'l feria, va fer aixecar lo setje, y va prome-tre, si recobrava 'l véurehi, fer present á la Esglesia de Nostra Senyo-ra de la Mercé, d' una corona d' or dintre de la qual un cavall hi pogués donar voltas.

»Son penediment vá obtenir lo perdó; recobrá la vista y portá sa ofrena á la Esglesia, ab un ciri de cera groga á la má. Ja pots contar lo content que estaria. ¡Figúrat' lo trist que deu ésser lo viure rodejat tot lo dia d' una fosca completa com á mi 'm succeheix! No 's veu pi lo cel, ni los núvols que com aucells volan, ni 'ls verts arbres, ni flors de tots colors! Si 's dona un pas no se sab si 's trepitja 'l buyt... y passar així tot lo dia... sense veure als fills! ¡Oh!... fill meu, créume un cego deu ésser planyut!

»Lo princep de qui 't conto tot aixó, en mitj de sa alegría, digué en alta veu que desitjava oferir á la Esglesia altre present tant nou com rich era 'l primer, si trobava qui 'l fés.

»Al oure aqueixas paraulas, vá eixir d' entre lo poble un pastor jove, de Roma, lo qui ab tota ardidesa vá dirli:

»—Jo ho faré! ¡Donáume mil escuts d' or; concediume catorze anys y 'us faré un rellotge del que 'n parlará tot lo mon, com d' una

de las set maravellas de la terra. Si, ho juro per la salvació de la meva ànima: ¡se li dira la maravella de Cambrai!»

»Se li donaren mil escuts d' or, treballà nit y dia per espay de catorze anys y construí l' hermós rellotje de que t' he parlat.

»Després anà á trobar al senyor Gobernador de la vila y li digué:

»Ara me 'n vaig á la meva pàtria á reunirme ab la meva pobre mare, que fà catorze anys que no he pogut abrassar. He tancat dintre aquest bastó dos mil escuts que he rebut per salari. ¡Alabats sían Deu y la Verge Maria! Per poch que m' ajudi mon àngel guardià en mon camí, portaré á la meva mare prou, pera que no patesca més de miseria.

»Lo governador de llavoras, no tenia gens de temor de Deu; així fou que và dirse á sí mateix:

»— Lo pastor se 'n và á altrás terras, tal volta allí construirá un rellotje molt més admirable qu' aquest: lo nostre perdrá son renom, sense contar ab que los romeus ja no vindrán á nostra ciutat. Es precis qu' aquest home 's quedi.

»Y và posar en planta mil projectes; mes lo pastor á cada promesa del governador responia:

»— Tot aixó no val tant com la meva pobre mare.

»—La enviarem á cercar.

»—¡Oh! no,—deya lo pastor,—moriria ab vostre clima fret y humit! La meva mare viu en la hermosa ciutat de Roma; y encare que pogués resistir las fadigas de semblant viatge ¡ja sabéu si voldria deixar la ciutat del Sant Pare, de qui reb cada dia una indulgencia?

»Lo governador llavoras và pensar en fer detindre al pastor per bruixot y herétich mes và temer que 'ls seus administrats no 's rebellessen contra d' ell; per lo tant se và contentar ab ferlo sorprendre fora de la ciutat per gent sens fré ni lley... Lo pastor se và defensar ab pit, y sols pogueren apoderarse de son bastó, dintre del qual hi havia las mil pessas d' or.

»—Torno á ésser pobre—esclamá l' artista després d' haver escapat de las mans dels lladres,—pero me quedan encara los ulls y mans y sabré guanyar per segona volta altrás mil pessas d' or.

»Lo dolent del governador và saber ditas paraulas y và pendre una resolució infernal; và fer cegar al pastor ab un ferro hermel: també li vàn tallar los dits de las mans.

»Lo pobre home morí alguns anys després rodant per la ciutat de Cambrai, ahont demanava 'l pa de cada dia de porta en porta. May més và tornar á veure á la ciutat del Papa, ni á sa mare!»—

En aqueix instant vaig sentir un soroll que me vá treure de mon embadaliment. Era que Trea 's despedia de son aymador.

La jove 's vá alzar, me vá agafar per la mà y várem tornar á casa. Tota la nit boy dormint vaig sentir la veu del pastor cego, que plorant cridava á sa mare, y al ensendemá, al despertarme, 'm vá semblar que veyá allunyar-se de mon llit á sa esgroguehida y mutilada ombra.»

Encara que la llegenda posa l' origen del rellotje que 'ns ocupa al sigle onzé, no obstant aquest no fou comensat fins á l' any 1338, essent bisbe Guy de Colméde, y 's vá acabar en 1397. Pere d' Ally lo feu perfeccionar per los anys de 1400 y posteriorment fou restaurat en 1542 y 1602. Ultimament fou renovat, quasi per complert, son mecanisme en 1765.

Lo quadrant marcava los dias de la setmana, los mesos, lo zodiach, los quarts de la lluna y los diferents aspectes del sol.

F. P. B.

DOL

No sabéu, nó, vostra sort
los qu' encara teniu mare:
¡ay! la méva va morir
en un poblet de montanya.

Ab un Sant-Crist á la má
va morir com una santa,
guay, antla pel finestró
lo sol de tranquila tarde.

Era un mati de Janer
quan la treyan de la cambra
y pel cami tot gebrat
se la enduyan ab la caixa.

La duyan á pés de bras,
tres homes á cada banda:
la amargura de mon cor
sols jo sé lo que pesava.

Anava al devant de tot
la creu gòtica de plata;
rera la creu lo rector,
y 'l cap de dol jo 'l portava

Feyan colla rera meu
los amichs de la finada:
jornalers y amos de mas
y vellets y pobrissalla.

La rosada del dolor
en molts ulls parpillejava
á la caixa tot seguint
com la estela d' una barca.

Al sortir d' un bosch espés
tot lo corteig s' aturava:
diu l' absolta 'l capellá
y tothom resa en veu baixa.

Per més sant reculliment
no 's belluga una alé d' ayre
y se sent més trist que may
lo plany de la cogullada.

Lo camí segueix tot dret,
tot dret pel miç d' una plana
y á má esquerra del camí
hi blanqueja un rengle d' albas.

A través de llur brancám
lo campanar ja 'n guaytava,
ressonant lo toch de morts
pels serrals y fondaladas.

¡Ay, qué 'n sab lo campaner
de voltejar las campanas
que cada cop de batall
me 'l sento dintre de l' ánim!

De la esglesia en lo portal
sens molt tardar arribàvam;
negror que veig allí dins
ni à mon dol pot compararse.

Veig la caixa en llit de morts,
tres brandons á cada banda,
alsada ran del capsal
la creu gòtica de plata.

Drap negre al altar major.
un Sant Crist ab lluminària
y á cada costat d' altar
la paret tota endolada...

¡Que s' allargui 'l res de morts
y ressoni 'l cant ab pausa
y aixís aprop me veuré,
una estona més, la caixa!

Ja la treuhen d' allí dins:
¡si que hi feu ben poca estada!
¡Quina pressa! en un moment
al cementir ja la entravan...

¡Y quin afany de mirar,
quan la deixan destapada,
que fins sento en lo meus ulls
la méva ànima abocarse!

¡Oh, los méus recorts de noy
y mas dolsas esperansas,
veníu tots y miréu qué es
la que 'm portá en sas entranyas!

Veníuhi com papellons
damunt de cayguda branca;
miréula per cop darrer
y en mon cor grabéu sa imatge...

Al darli l' últim adeu
sobre d' ella cau la tapa
y 'l sepulcre la engoleix
ab un ressó que m' esglaya.

Tot calla, com si la Mort
imposés solemne calma
alsant lo dit descarnat
á flor de boca tancada.

S' ouhen ofegats sospirs,
veig plorosas moltes caras
y ¡ay! prou sé lo que vol dir
lo plor de la pobrissalla!...

De mi no cal preguntar
si plorava ó no plorava:
la resposta donaréu
los qu' heu quedat sense mare.

Ab rengleras de mahons
lo negre cau ja tapavan;
quan l' acaban de tapar
la morta m' atrau encara.

No goso á móure'm d' allí
y 'm costa 'l girar la espatlla:
¡quin torment desconegut
las primeras quatre passas!

Tot anantme'n del fossar
mon cor bat plé de racansa,
com si la morta 'm renyés
per deixarla abandonada.

¡Quina negró 'm torba 'l seny!
¡quinas tenebras m' abrassan,

que 'm sembla que vaig tot sol
per més gent que m' acompanya!

¡Quin estrany anyorament,
que no s' esplica ab paraulas
y 'm deixa tot desvalgut
quan algú crida á sa mare!

JASCINTO TORRES Y REYETÓ.

LA NIT

POSAT. EN MÚSICA PER LO MESTRE LAPORTA Y ARA
NOVAMENT PER LO MESTRE GOULA.

I

Ja darrera las montanyas
l'astre rey s' ha post altiu,
y la estrella del cap vespre
més y més va resplandint.

Ja han tocat lo seny del lladre,
lo crepúscul va morint
y á la terra ja embolcallan
las tenebras de la nit.

Es l' hora de la calma; es l' hora del misteri;
en pau tranquil reposa lo rústich feynador,
arreu vagan perdudas las notas del sant hymne
qu' entona cada dia lo mon al Criador.

Ja es nit, la fosca impera, governa sobirana
lluhint la diadema d' estrellas en son front,

del fons del mar la lluna s' aixeca magestuosa
y en raig d' argent la platja uneix ab l' horisont.

Mágica fada
de front puríssim
tan benehida
de tot lo mon,
desfés ta trena
de fils de plata,
vetlla amorosa
lo nostre son.

Lo riu süiau mormola,
la brisa ja 's desperta,
las fullas de l' arbreda exhalan cants d' amor,
enllá 'l panell grinyola
y 'l rossinyol concerta
la mística armonia de las ramors del bosch,

II

Lo ressó de la campana
assenyala mitja nit
y al sentir sa veu llunyana
tots los bronzes de la plana
l' hi responen tot seguit.

L' esquella giravolta
á dalt del campanar
y llansa clans d' angoixa
en mitj del finestral;
apar al clar de lluna
fatídich rat-penat
que 's veu captiu y xiscla
sas alas bategant.

Y 'ls echos que dormen al fons de la serra
d' un jove trameten lo cant amorós,
que ab veu tremolosa n' entona á sa aymada
y 'l vent l' acompanya bronzint neguitós.

Y es ¡ay! tan joliu
que 'l vent se l' emporta
y es ¡ay! tan joliu
que 'l vent se l' emporta com núvol d' estiu.

SERENATA.

a)

—« Com blanca papallona
del flam enamorada,
jo 't cerco, hermosa aymia
per cremarme en lo foch de ta mirada.
¡Desperta, dols amor,
gosém la nit sens treva!
¡Desperta, dols amor,
la reyna del meu cor!

b)

Com l' eura que empresona
los roures ab forts llassos
jo vinch á tu, m' aymia,
per ferte presonera de mos brassos.
¡Desperta, dols amor,
gosém la nit sens treva!
¡Desperta, dols amor,
la reyna del meu cor!—

Sentint la cansó
l' aymia 's desperta,

sentint la cansó
l' aymia 's desperta y l' hi envia un petó.

Y regna altra volta 'l misteri;
sols l' oliva xiscla volant;
las fullas rodolan despresas
del ram que algun dia las va rumbejar.

Los núvols d' estranyas figuras
negrosos la lluna han tapat;
los gossos feréstechs udolan
y passa la sombra del Comte l' Arnau.

III

Ja apunta del auba
l' estrella brillant;
la nit agoneja,
ben prest morirá.

Es l' hora de la vida, del goig y la poesia;
endormiscat s' aixeca lo rustich feynador;
arreu vagan perdudas las notas del Sant hymne
que 'l jorn naixent eleva al trono del Criador.

Y al lluny s' ascolta l' alegre cant
que 'ls fills entonan del sant treball.

—«Ha mort la nit,
companys, fém via,
cantém lo dia
y l' alegria
que 'us umple 'l pit.
¡Avall, avall!
agafém l' eyna;

tots á la feyna.
¡Visca 'l trevall!»

Y 'l sol s' aixeca magestuós;
d' un mar de flamas eixir se veu.
Lo jorn es vida la nit s' ha fós;
doném las gracias á nostre Deu.

BONAVENTURA BASSEGODA

À EN MARIANO ALVAREZ DE CASTRO

EN LA INAUGURACIÓ DE SON MONUMENT

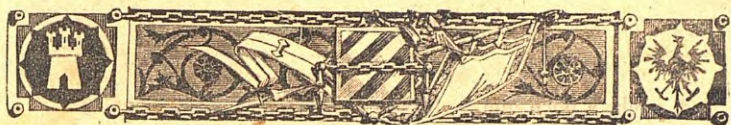
A tas cendras avuy la pátria dona
en mármols artisats digna posada,
deixant sa gratitut patentisada
ab que 's feya immortal, fentne á Girona.

De sos llors al trenarse la corona,
ab sanch d' héroes invictes esmaltada,
de tú 'n rebé la branca més preuada
y avuy ab una fulla 't galardona.

D' ara en avant, qui la més xica espurna
del foch que t' enardia, en sas entranyas,
ton nom al pronunciar, sente reviuire;

la llar d' Espanya trovará en eixa urna,
y podrá dir á las nacions estranyas:
la fita aquí teniu d' un poble lliure.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LA MAGDALENA

EN 1808.

vuy que 's demanan y s' aixecan estàtuas á tothom jo n' aixecaria una á la Magdalena puig pochs n' hi ha que la mereixin tant.

—¿Quí es la Magdalena me preguntarán mos lectors?

—¿Quí es aqueix talent, aqueixa dona célebre?

La Magdalena fou lo sér més modest del mon. No era un talent privilegiat, tot al contrari; sa comprensió era escassa, casi bé nula y sa educació tal volta la aprengué á casa seva guardant los porchs, cuidant de la virám, pastant, fent mitxa ó apedassant roba vella. Fora d' aixó no podrian demanarla pera rés més, perque ni de llegir sabia.

¿Una estàtua per un sér aixís?

Mes se pasmarán quant los diré qui era la Magdalena.

S' anomenava Magdalena Carbó y nasqué á derrers del sigle passat en la vila de Sant Sadurn de Noya.

Sos pares eran pobres y degué sortir de casa perque no podian mantenirla y se posá á servir.

¿Volen un sér més humil? ¿Una pobre criada!

¿Y per ella demana un monument?

LA RENAIXENSA.—Any XX.

A poch, á poch que no fora la primera que 'n té.

Sens anar molt lluny, Barcelona ha dedicat duas iglesias á Santa Madrona que fou una pobre sirventa, Lió un altre á Santa Blandina que ho fou també, y Luca un de hermós á Santa Zita que era una pobre criada. Jo no demano tant per la Magdalena.

La pobre noya era bonica, la he coneguda ja vella y encara feya goig.

Me sembla véurerla ab son vestit de teixit, ab son mocador al coll, groch, sa pinta d' escorxa de meló y sa agulla de plata al monyo, penjantli de sas orelles un botó y ametlla de topacis y plata.

Encare me sembla véurerla rogeta y blanca fent mitxa á las tardes y fent companyia á la meva ávia que al cel sia.

La Magdalena entrá á servir en una casa de menestrals honrats de Barcelona.

Avuy aquestas casas han passat ja á l' historia perque tothom es senyor ó vol serho y tant sols s' anomenan menestrals los jornalers.

En l' any de gracia de 1806 los menestrals tenian un orgull en serho y hi havia casa de aqueixos en que lo moblatge y la taula estava tant bé com lo de molts caballers. En la casa que entrá á servir la Magdalena, apesar de que l' amo, la mestressa y lo fills despatxavan á la botiga, en certs dias privilegiats ó de convit no mancava en la taula sa vaixela entera de plata, y ab un cantiret de plata se anava á la font.

La familia en qual casa entrá á servir la Magdalena se componia de un senyor ja d' edat que s' anomenava senyor Cinto. En aquell temps no 's donava lo títol de Don més que als nobles, als monjos de certs monastirs ó als que exercian certas facultats y als canonges de la Catedral.

Als demés se 'ls anomenava senyors y als jornalers y pagesos lo nom á secas y aixís se distingia tothom, no com are que s' anomena Don fins á un pobre que capta.

Además del Senyor Cinto hi havia sa filla Antonia y son gendre Francisco, jóves y ab sis fillas y un fill.

La Magdalena serví ab fidelitat á la familia y tot hauria anat bé, si no hagués vingut lo dia trist del tretze de Janer de l' any 1808.

En aquell dia las tropas francesas, provehidas de una ordre del Rey y ab pretext de passar á Gibraltar, penetraren á traició en Barcelona, apoderantse de la ciutat y sas fortalesas.

Los fills de Barcelona, petant de dents, vegeren ab despit sa ciutat formant part del patrimoni del usurpador Bonaparte y encare las

tropas francesas no estigueren allotjadas que ja maquinaren com podrien llansarlas de la ciutat.

Lo jove Francisco, lo gendre del Senyor Cinto, fou dels primers que 's posá al cap de treure de Barcelona als francesos y deya sempre á sa muller:

—Antonia, jo voldria posar una paret demunt dels Pirineus perquè de França no 'n vingués ni 'l vent.

En Francisco era fill únic de un antich marino de Alella de Mar que, navegant ab barco propi de Barcelona á Cádiz que era alashoras lo dipòsit de tots lo fruyts colonials, lográ fer una fortuna y establir un magatzém de fruyts d' Amèrica. Posantse en relació l' antich marino ab lo menestral Senyor Cinto per medi del negoci, n' acordaren un altre que fou lo casament de l' hereu del un ab la pubilla del altre, casant duas criaturas, de disset anys ell y tretze ella, matrimoni tant acertat com no pot habernhi un altre.

Los dos esposos vivían ab lo Senyor Cinto pare de la pubilla, mes, per no deixar al hereu, lo Senyor Francisco, l' antich marino, visqué ab sa esposa en lo segon pis de la casa que ocupava son fill, vegentse á cada moment y cosa rara, ab una unió los dos sogres que no hi havia més que desitjar.

Com havém dit, lo jove Francisco no tingué paciència de véurer sa pàtria en poder del extranger y prompte sa esposa observá que á casa seva comensavan á anarhi senyors y á tancarse ab son marit parlant en secret y ademés duas donas pagesas que portaban ous pera vèndrer y que traspassavan la línea ab la cual los espanyols tenian sitiada Barcelona y entravan d' amagat á la ciutat ous y de quant en quant algún cap de virám.

La esposa de 'n Francisco comprava lo que las pagesas portavan, mes trobava molt estrany que son marit secretegés ab ellas. L' una se nomenava Maria de la Mercé y l' altre Maria del Remey.

May passá pel cap de la bona jove que son marit tingués cap mala relació ab ditas pagesas, puig sabia de sobres la puresa de costúms de son jove espós y l' amor entranyable que li professava á ella y á sos fills.

Era una nit. Tothom dormía quan de prompte trucaren á la porta.

En Francisco s' aixecá del llit plé de temor, agafá á sa esposa en sos braços y li digué tremolant:

—Dintre del escriptori hi trovarás un plech de papers. Llénsals á la secreta. Corra per Deu.

Tot dihent aixó, se vestía corrents mentres á la porta donavan

grans pichs y la veu de un afrancesat, de un catalá Judas, cridava: Obriu en nom del Emperador.

En Francisco obri la porta y preguntá:

—¿Qué vol de mí la justicia?

—Que segueixi ab nosaltres.

—¿Qué ha fet pregunta aterroritzada sa esposa?

—Ja ho dirá devant del Consell de guerra Y sens dir res més se 'n portaren al jove seguit de un jovenet, l' aprenent de la casa, nomenat Vicents Pagés, que no volgué abandonar á son amo.

—Hauras de tancarte á la presó, li digueren los de la policia.

—Poch me fá respongué lo jovenet. Ab lo senyor aniré allí hont ell vagi.

La despedida fou trista y en Francisco besá com si 's despedís pera la eternitat á sa esposa y á sos fills.

Alashoras la justicia sella tots los mobles y portas de la casa, quedant arrestada tota la familia.

Quant Barcelona sabé 'l cas, quedá consternada, porque la familia era molt volguda en la ciutat, puig sa fortuna ja may feu derramar una llágrima á ningú.

La jove Antonia habia fet desaparéixer lo plech de papers.

Se practicá un registre escrupulós en la casa, mes no 's trobá cap rastre de la conspiració que un Judas habia descubert.

La conspiració era grave.

Se tractava de sorprendre las centinellas de las fortalezas. En los pobles del voltant, en Sant Andreu de Palomar, Badalona, Mataró, Molins de Rey y Martorell hi habia intelligencias ab la ciutat, y mentres los de dins d' ella tremavan la cosa, circulavan partes entre Barcelona y las tropas espanyolas per medi de las pagesas María de la Mercé y María del Remey, que no eran tals pagesas, sino unas bonas noyas barceloninas que més per amor á la pátria que per lo profit que 'n treyan, exposavan sa vida per salvar á la ciutat hont nasqueren.

Tot aixó se descubrí, essent presos los conspiradors, podentse escapar per miracle las duas noyas dels partes, las quals foren condemnadas com á fugitives si bé no foren trobadas may.

Lo dia del consell de guerra la pobre esposa de 'n Francisco, l' Antonia, demaná que li permetessen estar sola en lo camaril de la Mare de Deu de la Mercé.

A son marit l' habian tancat en un horrible calabosso del Castell de Montjuich y l' baixaren pera ser judicat.

Malas novas corr'an y si be no 's trobaren documents, se temia

que per motiu de haber sigut la casa hont habitava en Francisco lo punt hont se cremá la conspiració, podia aquest pagarho ab la vida y miracle fora que s' escapés de morir en la forca en la qual ja abans altres habian mort.

La desconsolada esposa abrassada ab l' imatge de la Verge de la Mercé, regava ab llàgrimas lo trespol dibent: Verge Santíssima! la vida del meu marit, la vida del pare dels meus fills! Tot lo de casa, la meua vida, las mevas fincas, las mevas joyas, tot, tot pera salvarlo.

Llavors entrá en lo camaril un amich perturbat y groch com la cera.

—Ha de morir lo meu marit pregunta tremolant la infelissa dona.

—La vida es salvada, digué l' amich, pero...

—La vida es salvada! exclamá ab goig la pobre dona cayent de genolls y juntant las mans.

La vida es salvada! Gracias Verge Maria! No vull saber res mes. Y en sa alegria caygué sens sentits als peus de la Santa imatge.

La portaren á casa mitx morta, y cuant estigué calmada, l' amich del seu marit li esplicá lo cas.

En lo consell de guerra los vots estigueren empatats. La meytat demanavan pena de mort; l' altre meytat anys de presó y una forta penyora.

Llavors acudiren á un tercer.

Molt sento no saber son nom per no enviarli ab tot mon cor mil benediccions.

Era un jove militar francés. L' instruiren del cas.

—Es un conspirador, li digueren; ha conspirat contra nostre Emperador.

—Es solter? pregunta 'l jove.

—Es casat y pare de familia.

—Pobre esposa seva, pobres fills seus! exclamá lo bon militar; deixaulo lliure, que se 'n vaja ab sa familia.

Aixó salvá á en Francisco, mes lo cástich fou terrible.

Se li llegó la sentència.

Lo consell de guerra, usant de clemencia, lo condemnava á quatre anys de presó en un calabosso del castell de Montjuich y á una penyora tant terrible que n' hi havia pera arruinar á una familia.

Al sentir aixó, la esposa comensá á tirar càlculs y vegé que aguantant tots los recursos de la casa podia pagar la cantitat exigida.

Se tragueren los diners de la caixa y la rica vaixela de plata. Encara recordo de com la Magdalena ella mateixa m' explicava plo-

rant com una criatura que per manament de sa mestressa feya trossos dels plats, soperas, platos, marcelinas, sola-copas, llumeneras, candelers. Lo que mes li dolgué fou l' hermós canteret de plata ab lo qual ella molt vanitosa anava á la font.

Tot fou fet á trossos y portat á la Seca pera ferne moneda.

Quant la Magdalena m' ho explicava la pobre dona plorava encare.

Després de haber portat la plata á la casa de moneda, no haventse salvat mes que quatre candelers, unas moquetas y dotze cuberts, la mestressa de la Magdalena la cridá y li digué plorant: Magdalena: nostra casa ha quedat ab poch recursos, tu ets empleada á la botiga; mas fillas y jo la farem anar, quedantnos no mes que la cuynera que hi ha mes temps que tu que es á casa. Aixis es que deurás buscarte altre acomodo.

Llavors la Magdalena s' agafá ab sa mestressa y li digué. Senyora, jo no la vull deixar may. Despatxi á la cuynera; jo faré de tot. No vull salari; las caixaladas no mes, un vestit vell de las noyas, un ret vell y uns sabatots.

Jo no me 'n vull anar, senyora; jo 'ls pastaré per que no tinguin d' anar á la fleca y fins á horas que sobrin faré mitxa per altre per ajudarlos á vostés.

La senyora abressá á la Magdalena: despatxá á la cuynera y quedá ab la familia aquell modelo de fidelitat.

Quatre anys després sortia de la presó en Francisco, pero ne sortia poch menos que cadáver y may mes gastá bona salut.

Lo jove Vicents Pagés que acompanyá á son amo en lo calabosso de Montjuich, després que á forza de diners se lográ cambiar aquella masmorra per un cuarto en la vella presó de Barcelona, s' entorná per orde de son amo á la casa de aquest; y 'l presoner al arribar á casa seva, després de haber abressat á sa esposa y fills, abressá com á tals á en Vicents Pagés y á la Magdalena.

Era en 1814 que vingueren novas malas pera 'ls francesos. Napoleon Bonaparte habia sigut vensut y fet presoner.

Deu lo va castigar. Beneit sia Deu.

Un dia en Francisco llegí en los diaris la expedició de Russia y ab lo mapa á la vista digué á sa esposa:

— Los francesos están perduts y prompte veurem en lo castell de Montjuich la bandera espanyola.

Aixis fou. La bandera espanyola onejá, després de poch temps en las murallas y fortalezas de Barcelona, entre 'ls crits de alegria y los repichs de campanas mentres que 'l poble anava á las casas dels

judas catalans anomenats afrancesats que eren los espías del francesos y 'ls hi cremava los mobles y los passejava nusos per befa per alguns carrers.

Mes mereixian: pero Barcelona fou generosa y perdoná.

EN 1821

La Magdalena continuá servint en la casa. Ja havian mort los vells, no quedant mes que en Francisco, sa muller, sas fillas, ja casadas menos la mes petita, y l' hereu que tindria uns vintidos anys.

S' habia instituit la primera junta de la Casa de Caritat y en Francisco fou nombrat vocal junt ab altres senyors de Barcelona. Molt li plagué á Fernando VII semblant junta y concedí á sos vocals lo títol de noblesa.

Lo nostre héroe no volgué usarlo, dient que li plavia mes lo títol de home honrat y que res li pareixia més ridícul que un que ahir feya anar las balansas en sa botiga demá comparegués donantse tó y anomenantse don Fulano de tal.

Los nobles son amichs meus, porque guardo la distancia convenient, y si demá vull ser com ells, tots se riarán de mi. Y quedá com avans sens lo títol concedit per lo Rey.

Vingué un dia terrible. Lo barco anomenat lo «Tallapedra» portá de llunyanas terras á nostre port la terrible peste de la febre groga.

En la Barceloneta comensaren á morir-se gent y de Barcelona tot-hom fugia.

La familia á la que servia la Magdalena, per orde de son senyor fugí cap á Vich, quedant sols ella, son amo, la criada Lluisa y l' aprenent Geroni.

Acabo un negoci, digué en Francisco á sa muller, y després tancaré la botiga y vindrem ab vosaltres tots.

Quan fou fora la familia en Francisco se vegé ab son amich lo Marqués de Alfarrás y son company de junta de la casa de Caritat Don Joan Rabassa y resolgueren no deixar la ciutat de Barcelona: lo Marqués per esser regidor de la mateixa y los altres dos per no abandonar als pobres de la Casa de Caritat.

Un dia, dia terrible, lo cinch d' Octubre, lo noble cavaller senyor Marqués d' Alfarrás pagava ab la vida l' amor á sa patria. Lo dia següent compareixia devant de Deu lo senzill menestral de Barcelona en Francisco, víctimas los dos de la peste y de son amor als pobres.

En la casa del últim moriren lo mateix dia l' aprenent Geroni y la criada Maria.

La Magdalena los cuydá á tots, y quant passada la peste torná plena de dol la familia, la Magdalena entregá á la viuda las claus de la casa y los diners que habia cobrat.

Mes turt la Magdalena se casá, pero sempre estimá molt á sos antichs senyors. Cada any per Nadal guisava una llebra y la enviava casi be tota á la casa hont serví.

Quan la Magdalena morí la enterraren en lo panteon de la familia, de la cual ni soltera ni casada ni morta s' ha separat may.

Encara me pareix véuerla en lo rebedor de casa meva fent mitxa totas las tardes al costat de la meva avia Antonia Cucurella y parlant de la guerra dels francesos y de la peste de la febre groga.

Fou l' angel de la nostra familia; la que consolá á la meva avia y al meu pare quant la presó del meu avi.

Despres durant la terrible febre groga del any 1821 fou la que recullí lo darrer sospir de son amo, mon avi Francisco Capella y Rosés del qual sens meréixho poch ni molt porto lo nom y apellido. (1)

FRANCISCO DE P. CAPELLA

(1) Quant despres de mort mon avi se feu un arreglo entre lo govern francés de la casa de Borbon y lo govern nostre, tractant de indemnisar los perjudicis que sufriren los espanyols durant la guerra de la independencia, plena de bons íntents la meva bona avia presentá un memorial acompanyat dels documents que acreditavan, no tot, pero part de la que habia satisfet de la cantitat á que fou condemnat á pagar son difunt marit.

Lo memorial fou atés. Si senyors, vaya. ¡No caldria mes!

Lo guardo. En son marge hi ha escrit lo següent pera consol de la familia. *Por ser procedente de una multa no hay lugar á lo que la suplicante pide.* Pot ser que al avi, que al cel sía, li feu pagar la dita multa lo govern francés de l' any vint perque se descuydá d' escombrar lo carrer aquell dia...! ¡Qui sab!

LAS ENRAMADAS

COSTÚM DE LA VILA D' ARENYS DE MAR, QUE TÉ LLOCH DURANT

LA VUYTADA DE CORPUS.

Prou ne té d' alegres festas
la vila d' Arenys de Mar,
pero com las enramadas
ben segú que no 'n té cap.

Tant bon punt Corpus arriba,
ja tothom se dona afany:
tot es burgit y gatzara,
tot es bullici y trasbals;
Qui emblanquina la fatxada,
qui un neteig fa general
ó qui endressa la botiga
que la deixa ni un mirall!
qui gran pressa dona al sastre,
qui á comprar vá la virám...
per' tothom hi ha prou feyna
per' tothom hi ha treball.

La quitxalla ja amanida
 al ménos un mes avans,
 n' ha fet un mont de cadena
 per' guarní 'ls carrers com cal.
 Los fadrins per altra banda
 fan la *cerca* al bell instant: (1)
 qui 'ls hi dona un duro en pesa
 qui 'ls hi dona quatre rals...
 ja os dich jo que 'n poca estona
 replegan un dineral!
 Feta que 's ja la recapta
 no per xó restan parats:
 l' un vá en busca de banderas
 ó la copla vá á llogar;
 l' altre aixeca grans arcadas;
 qui fá bombas ó fanals...
 incansables, delitosos,
 tots corren d' aquí y d' allá
 treballant ab tal llestesa
 que semblan esperitats.
 Miréus que té molta empresa
 lo jovent d' Arenys de Mar...
 ¿y per las noyas? deixéulo:
 prou que 'n sab de ser galán!

Lo diumenge avans de Corpus
 á la trona, un capellá
 publica las enramadas
 ab lo torn que 's seguirán:
 Dijous, carrer de la Iglesia;
 —professó á la tarde 's fá —
 divendres, es la enramada
 solsament pe 'ls capellans;
 segueix després lo dissapte
 ab lo carrer del Rial;
 diumenge, la Mitja-Vila;
 —com se sol anomenar —

(1) Cerca, es la passada que 's fá al objecte de recullir donatius
 pera la festa.

dilluns, la del carrer Ample;
carrer de Munt, lo dimars;
dimecres, de la Parera,
y dijous carrer de Vall.
¿Voléu festa més pomposa?
¿Veléu programa més gran,
que fins duri una setmana?
No ho veuréu pas en tot l' any.
Prou ne té d' alegres festas
la vila d' Arenys de Mar...
pero com las enramadas
ben segú que no 'n té cap.

Ja se senten las campanas.
¡Quín modo de repicar!
Que la festa es comensada
ja ho sabrá tot lo vehinat.
Si 'n deuben estar d' alegres
lo campané y l' escolá!
Repicant las enramadas,
no 'n cobrarán pochs de rals!
—¡Tira peixet! ¡Quína ganga!—
L' un al altre diu tot baix—
pero noy, si durés massa
nos farian reventar!
Repica á la matinada,
al mitj dia, cap al tart,
per la professó repica,
y sempre vés repicant...
¡Vés si ab tantas repicadas
no 's farian repicar!

Los carrers en pocas horas
tots se ván engalanant.
De cap á cap hi ha cadena
feta de papers llampants;
arcadas de verda mata
s' hi veuben de tant en tant
y pe 'ls alts arréu s' onejan
grans banderas y estandarts.

¿Es hora d' aná al ofici?
 Ja tothom resta mudat:
 los fadrins, ¡que ván rumbo-
 sos!
 Las fadrinas, tant goig fán
 que semblan tendras poncellas
 que d' amor ván á esclatar!
 Pe 'l carré 's fa la passada
 ab la música tocant,
 seguint una comitiva
 composta de xichs y grans.
 A la Iglesia ván fent vía
 que 'ls esperan arribar;
 quan ja son prop de la porta
 tots per ordre ván entrant:
 sona l' orga, y de campanas
 més n' hi haguessin per' tocar!
 Ja parada la gatzara,
 y un cop están assentats
 comensa l' ofici ab pompa
 y molta solemnitat.
 Prou ne té d' alegres festas
 la vila d' Arenys de Mar...
 pero com las enramadas
 ben segú que no 'n té cap.

—¿Qu' es aquesta gran cridoria?

¿Será alguna novetat?

—Es que surten del ofici

y aviat comensa 'l ball.

Al bell mitj de la Riera

ja 'l jovent s' ha situat,

esperant rompi la cobla

y la dansa al punt ballar.

—¡Asseguréu hé 'l tablado,

ó sino 'ls músichs caurán!

—¡No hi ha por! —respón un altre.—

—¡Ja podém tirá' endavant!

—¡Au Panets! Donéuvos pressa! (1)

(1) Motiu del Director de la cobla.

¿Qué 'ns volen fer plegar tart?
—Esperéuse una estoneta
que no tinch lo contra-baix!
—¡Ja vé la guitarra grossa! —
la quitxalla diu cridant. —
—Hala, donchs, fora catxassa:
tot seguit á comensar!
Per si sona la gran dansa
qu' es á Arenys tradicional.
¡Si 'n ván sortint de parellas!
¡Si n' hi han que ván voltant!
Tot y ser gran la Riera,
estich cert que no hi cabrán.
Quan tothom ja está en rodona
romp la copla altra compás.
—¡Alsa noys, ara que 's hora! —
diu aquell que porta 'l cap, —
y emprenent tots junts la marxa,
ja de mans s' han agafat.
Després de molt poca estona
ván fent círcols y espirays,
ó fent esses y més esses
com no hi ha en cap cartipás.
—¡Quin garbo en rompre la dansa
l' hereuhet de ca 'n Joan!
—¡Oh! es un jove de primera!
lo vegessiu rodá 'l vals!
Jo estich cert que 'l ballaria
si ell volgués á dalt d' un pall...
Y que té una balladora
com pocas n' hi ha al voltant!
—Está clar, com son promesos,
no dich jo si s' avindrán!
Acabada que 's la dansa,
ja se sab, cap á dinar.
No hi ha casa que no tinga
un ó altre convidat.
Aquell dia tot se vessa,
tot s' avoca, tot vá en gran;
l' olla grossa dins la xica,

y si 'n ván sortint d' entrants!
 Casi bé s' afirmaria
 que 's festa major ó Nadal.
 Després de la gran *dinada*,
 ¿qu' un se trova un xich pesat?
 Donchs reposa un parell d' horas
 y delit ja ha recobrat.
 ¡Bah! alló si que 's la gran vida!
 ¡Si un fins sembla un generall!
 Cor que vols, cor que desitjas,
 demana sempre y en paus.
 Prou ne té d' alegres festas
 la vila d' Arenys de Mar...
 pero com las enramadas
 ben segú que no 'n té cap.

Son las quatre de la tarde,
 y la professó que 's fá
 en extrem es tan llobuda
 que fins sembla de ciutat.
 ¡Com rumbejan allá 'ls joves
 ab sos trajos elegants!
 Al compás van de la orquesta,
 cremant l' atxa cap per' baix
 que al mirarse apar que digan:
 —¡Avuy tot s' ha de gastar!
 Si al mati 'ls carrers goig feyan
 á la tarde, mes goig fan:
 los balcons ab richs domassos
 tots los han engalanat.
 ¿Y per terra? ¡Deu me valga!
 Alló si que 's aná en gran:
 la ginesta, si fos blanca,
 prou diriau que ha nevat!
 Quan la professó ja es dintre
 de la Iglesia Parroquial,
 altra volta sens' espera
 ja 's delira per ballar;
 fins que arriba la vesprada,
 y després d' haver sopat,

lo carrer tot s' ilumina
per tenir lloch lo sarau.
¡Com hi van las arenyencas!
¡Y quin tip de balla 's fan
bo—y cullint las amoretas
que 'l jovent sab ben tirar!
Mes per si vé que s' acaba
la enramada del vehinat!
Si cofoys fins ara estavan,
ja 'ls conmour uu greu pesar:
que la festa del seu barri
per moments vagi finant.
—¿Si farán la torna boda?
—No cal dirho; puig es clar:
Figureus si 's donan pressa,
que 'n *Panets* ja está llogat.

Prou ne té d' alegres festas
la vila d' Arenys de Mar...
pero com las enramadas...
¡Viva Deu no 'n té pas cap!

FRANCISCO FLOS Y CALCAT

QUADRET

¡Quín mal hivern pera la pobre dona!
Té l' home al llit dels últims de Decembre,
y ni 'l nen ni la nena encara guanyan.
Tot ho ha venut: lo seu anell de núvia,
lo vestit bó que li doná sa mare,
la robeta del nen que vá morirselshi...
¡Pot tant la fam! Y ab tot y aixó, la pobre
ni té pá ni n' hi fian á la tenda.

¡Y cóm recorda en mitj de sa amargura
sos bens perduts—perque també fou rica;—
los goigs puríssims de la seva infancia,
sa alegre joventut, son prometatge,
lo naixement del primer fill que plora!
¡De tot no més li queda la miseria!
Y es tart. Morta de fret, agenollada
vora 'l braser, als peus del llit, plorosa,
vá revivant lo foch sense que puga
fe' arrencá al tupí 'l bull. L' home l' esguarda
del llit, estossegant; los nens la cridan,
y la nit vá acostantse. ¡Pobre dona!

F. BARTRINA.

LA PUNTAIRE

' estiu passat, en una excursió á Barcelona per la lí-
nea del litoral, tenia al meu davant á un mercader de
Girona, agradablement impresionat pel espectacle del
mar, que, somogut per una forta garvinada, aixecava
onadas que se desfeyan en ruixims al xocar en lo ro-

cam ó se extenian escumosas damunt de la sorrenca platja. Durant una
parada se posá de cólses á la portella, pera contemplarla á son pler,
al propi temps que entrant en aquell departament, ab un farcell sota l'
bras, se assentava al seu costat una menestrала, vestida ab la netedat
y senzillesa que caracteriza á las de la costa. Era una dona de uns
quaranta cinch anys, morena, de carns regulars, mitjana estatura y
fesomias maltractadas pels anys, però que indicavan que en la juven-
tut havia sigut lo que se 'n diu una bona mossa. Al posarse lo tren en
marxa lo embadalit passatger se assentá exclamant:

— ¡Aixó es bonich! hermosíssim! ¡No m' cansaria de contemplarho!

— Al mar, com á las personas falsas, objectá la menestrала, no la
estima sinó qui no la coneix.

— ¿No us agrada? interrogá 'l negociant.

— Ja us diré: á mi m' passa que no puch viurer á la mar ni sense
véurela, perquè la coneix; no puch deixar de véurela perquè me mori-
ria de anyorament. Quan lo negoci á que 'm dedico m' obliga á viat-

jar pel interior, així com vos sentiú entusiasme per la mar. jo contemplo ab goig la magestat de las montanyas, la verdór de las arbredas, la bellesa dels saltants d' aygua, la crestallina corrent de las fonts y reguerons y la ubaga de las riberas y de as boscurias. però quan la posta del sol me troba lluny de la marina, s' apodera de mi tan greu tristesa, que molt afadigada he de estar pera que puga aclucar los ulls en tota la nit. Aquí al contrari, al retirar-me á la meua cambra al resplandor de la lluna ó de la celistia de las estrellas miro la mar que m' recorda los ditxosos dias de la infantesa, quan descalsa corria sorral amunt fugint de las onadas, quan ab las amigas 'ns hi revolcavam, quan en las nits serenas del estiu entrant en una llanxa, barque avam vora á vora de la platja, barrejant ab lo suáu remor de las onas lo desconcertat soroll de las nostras cançons. Llavors, regirantse en mon cap una munió de recorts, tristos uns, agradivols altres, tanco lo finestró, me fico al llit, me dormo tranquilament, y al llevar-me es sempre pera la mar la meua primera llambregada.

—¿Eu quinas circumstancias vareu conéixerla que tant la temeu?

—En una d' aquellas ocasións en que l' home valent ó cobart, religiós ó incrédul, se fá cárrech de la sua petitesa y alsa los brassos al cel demanant misericordia.

—¿Donchs, haveu navegat?

—Si, per desgracia meua.

—¡Jo que tenia en projecte un viatge á Mallorca! ¡Quasi m' ho trauriau del cap!

—¡A Mallorca ray que la carbassa hi arriba calenta!

—¿Que voleu dir?

—Qu, es molt aprop.

—¡Que anáreu molt lluny?

—A l' Habana; ni mes ni menos.

—¡Caram! Si no fos indiscreció, us pregaria que 'ns ho contesseu.

—Ja que os plau, escolteume. Vaig casarme á la edat de vint y dos anys. Lo meu marit era fill extern d' un pescador que tenia duas barcadas, casa propia y algunas doblas de quatre arreconadas; així pogué pagarli la escola fins als catorze anys, lo que no es comú entre 'ls del seu ofici, y tenirlo treballant al seu costat fins als disset, en que haventnos conegut y agradat mutuament, ab lo afany d' avansar alguna coseta pera poder casarnos, se determiná á demanar plassa en un barco del Masnou, que surtia pera Rio Janeiro. Darrera de aquell viatge ne feu altres, fins que fou cridat á fer lo servici en un barco de guerra. Podia haver posat un home en son lloch, com jo li aconsella-

va, però ell de cap manera hi consentí. No, me deya, los quartos que he guanyat no son meus solsament, que tu també hi tens part. Cal conservarlos pera ab ells y 'ls que guanyaré després. donarnos tants anys de pler y de felicitat, quants Deu nos ne donará de vida. No t' desconsolis. Com no soch dropo, no m' espanta 'l servici, ne tornaré ab estalvis; creume. Després nos casarém y ab lo nombrament de patró que m' será facil conseguir, me 'n aniré cap á América. Allí tinch amichs y molt será que ab las sevas recomanacions no arriui á manar un barco costaner. Quan ho haja conseguit t' envio á buscar; y veurás si 'n farém de forrolla. ¡Qui t' veurá al cap de alguns anys ab uns penjoys de arracadas que te arrivarán als múscels, y 'ls dits plens d' anells, passejante ab aquest posat de reyna per la Rambla de Barcelona!

Aná, donchs, als baixells, y com era instruit y de bon tracte, ariscat é intel·ligent en las cosas del mar se guanyá facilment la voluntat del comandant y demés oficials de la fragata á que lo destinaren, fins al punt que al donarli la llicencia absoluta, lo comandant se oferí á conseguirli un destino lucratiu en lo arsenal de Cartagena; però ell, per una part tenia los brassos massa endurits pel treball pera avenirse á passar la vida fent barretadas, y per l' altre era home de paraula y frisava pera tornar al poble y casarse ab la Guideta, que es, com se diu, una servidora de vostés.

Se cumpliren al peu de la lletra los seus pronóstichs. Vingué, 'ns casárem, se examiná de patró y al cap de dos mesos me deixava desconsortada pera embarcarse de nostramo en un bergantí que eixia pera Montevideo. Allí carregaren de carn pera las Antillas, y al cumplir-se mitj any de la sua marxa vaig rebre la tercera carta, dihentme que tot nos anava vent en popa, que al arriuar á l' Habana los seus amichs havian prés molt interés en que li confiassen lo mando d' un paylebot costaner, nou de trinca; que l' capitá, atenent a lo justificat del motiu, havia consentit que se desembarcás; que l' endema se faria cárrech del barco y empendria lo primer viatge, sinó me equivoco cap á Jaruco. Ademés, y aixó era lo principal, me deya que m' disposés pera anar á reunir-me ab ell, puig ab aquest objecte havia ajustat ab lo capitá del bergantí las condicions del meu passatge fins á l' Habana; per abont surtiria del port de Barcelona, probablement, á mijans de Octubre. Llavors, continuava, ja no hi haurá que témer l' equinocci, y arrivarás en lo temps del any en que 'ls calors son ménos rigorosos.

Tenia sis mesos pera fer los preparatius. Durant aquell temps mon marit no deixava passar un correu sense escriurem, donantme sempre

bonas notícias, animantme ab expressions carinyosas, fentme concebir las mes falagueras esperansas. Per có 'ls dias me semblavan llarchs y 'ls mesos interminables. No diré que marxás sense recansa, però he de confessar que era incomparablement menor que la que avuy sentiria si m' vegés obligada á allunyar-me de Catalunya. Llavors lo cor dominava al seny; nos estimavam ab deliri, y no hi havia perill que m' deturés tractantse de anar á veurel', ni patria que valgués tant com la ditxa de estar al seu costat.

No hi ha plasso que no 's compleixi. y aquell, per dissort, se anticipá quinze dias, perquè així convenia als armadors. En aquell temps no hi havia telégrafo submari que 'ns tingués, ab prontitat, al corrent de lo que succehia enllá del mar, y per lo tant ignoravam si s' havian sentit en lo Atlántich los efectes del equinoccí; però contant ab los dias que passariam sense poder desembocar l' Estret, si l' vent no 'ns era propici, com succeheix molt sovint, los tripulants surtiren sense temor de trob rse ab temporals, ó ciclóns, com ne diuhen ara.

Com si 'l barco navegúés impulsat pel meu desitj; com si l' vent se complagués en escursar la distancia que m' separava del meu marit, al cap de quatre dias desembocávam vent en popa l' Estret, y l' bergantí, lleuger com una ploma, se endiusava en las soletats immensas del Mar gran. Perdonin que no m' deturi gayre en fer esment del mareig, de las cabessadas, del balandreig ni dels cops de mar que per sobre l' obra morta cauhen en copiosos raigs sobre la cuberta; cosas que fan poca gracia á qui s' embarca per primera vegada, però que son pa y mel comparadas ab las que m' quedan per referir.

Havian transcorregut uns trenta dias, y 'ns trobávam en los recalos de las Antillas. quan un vespre, al retirarme á la cambra, vaig ohir á dos mariners que enrahonavan d' eixa manera:

—¡Quim: lo bergantí ha caminat mes de lo que convé á la nostra pell!

—¿Per qué ho dius?

—Perqué tinch esperiencia; los núvols que avans de la posta del sol han aparegut pel S. S.O. no 'm fan gens de goig; y vaig molt equivocat ó aquesta mateixa nit tindrem xafarranxo.

—¿Creus que han manat fer rissos...

—Per aixó mateix. ¿No has observat que fent bon rato que l pilot ha rendit la guardia. no se separa del costat del timoner? ¿No has vist al capitá baixar, en poch rato, tres vegadas á la cambra? Es que no las te totas. Es que consulta al barómetro.

En aquest punt, adonantsen de la meua presencia, suspengueren

la conversa. Instintivament vaig alzar la vista. Lo cel, sobre los nos-tres caps, estava seré com un mirall. Un ventijol suau inflava apenas las pocas velas que portavam desplegadas, la marxa del barco era moderada y tranquila; semblava que navegavam en un safreig. En la meua inesperienza res vaig veurer que justificqués los temors del mariner. Aixó me tranquilisá. ¿Que significa un núvol vist al lluny, deya entre mi, qnan lo cel está sembrat d' estrellas, la nit es fresca y apacible, lo vent moderat y la mar está més assossegada que durant tots los dias que portam de viatge?

Ab aquella dolsa confiança acabava de aclucar los ulls, quan lo trontoll d' un fort balandreig me despertá. En la cuberta s' hi sentia un soroll inusitat. La veu del capitá que manava una maniobra se confonia ab los esglayadors udols del vent y 'ls cruxits de la arboladura. Aterroisada vaig saltar de la llitera tremolant com una fulla d' arbre. En aquell moment entrá lo capitá. Tement que se burlarian de mí si la por no era justificada, vaig dominarme. Al poch rato se ohiren passos, y tot seguit la veu del pilot que deya:

— Succeheix lo que m' temia. Nos trovam baix la influencia d' un fort temporal del S. S. O. No 'ns quedava altre remey que donar la popa al vent y així ho he fet. Cert es que perdrem temps, però així queda alguna probabilitat de salvar las vidas y 'ls interessos.

— Tens rabó. Lo temporal se inicia ab una impetuositat extraordinaria. Deu fassa que no sia tart.

— ¡Verge Santissima! vaig cridar eixint del camarot.

— No es res. Guideta, me digué l' capitá. Hi ha una mica de trán-gul y lo vent es bastant fort, però la dona de un mariner no ha de espantarse per tan poca cosa. Ves á la llitera y procura dormir.

— ¡M' enganya! vaig cridar horroritsada. No m' quedo aquí de cap manera! Vull anar á la cuberta! La soletat m' esglaya!

Folla de pahor m' abalansava cap á la porta, quan sentme perdre l' equilibri una forta cabessada, vaig caurer sense sentit. Al retornar-me vaig obrir los ulls astorada exclamant:

— Ahont soch! ¡Deu meu! ¡Quin somni més horrible.

¿Ahont sou? A la llitera, y, gracias á Deu fora de perill, respongué lo noy de cambra á qui m' havia encomanat la sollicitut del capitá.

— ¿No havem passat un temporal?

— ¡Si l' hem passat! y ben fort. Quan pugau anar á la cuberta ne veureu las senyals. Si haguessem sostingut un combat, las canonadas no 'ns haurian deixat mes descalabrats. Quasi no tenim una filástica sensera, d' estellas de vergas y masteleros n' está sembrada la cuber-

ta, la obra morta fa dol de veurer y las velas que no se n' ha endut lo vent, tenen tants pellingots que no serveixen ni pel drapayre.

— Y ara ¿fa bon temps?

— Quan m' estich aquí...

— Donchs vésteten, que vull aixecarme pera resar una part de rosari á la Mare de Deu de la Misericordia, en acció de gracias.

— Ja que m' ho maneü...

— Si, si, vésteten.

Encara estava agenollada fent ab fervor lo piadós exercici, quan torná l' noy de cambra portantme una tassa de caldo, y seguit del capitá que al véurem en aquella actitud. digué:

— Ja n' pots donar gracias á Deu, Guideta. Aquella cayguda te esalviá un susto dels mes grossos. Havem passat una nit esgarrifosa, á cada punt 'ns semblava que la mar havia de engolirse l' bergantí, y solsament lligantnos havem pogut resistir la violencia del vent que se n' portava las velas y 'ls aparells com si fossen fullas secas.

— Encara fa mal temps; ¿no es veritat? vaig preguntarli.

— No, dona, no; la mar está picada de resultas del passat temporal; però bufa un ventijol suau y l' cel está seré com un ull de peix.

Ab las rahons del capitá y del noy de cambra no m' havia de bon tros fet cabal concepte del quadro de desolació que se m' presentá á la vista al eixir á la cuberta. ¡Quin tronxament de vergas y masteleros! ¡Quinas penjarollas de jarcia! ¡Quins esboranchs en la obra morta! La tripulació treballá tot lo dia preparant entenas, cusint las despullas del velam que l' vent no se n' havia endut. embargant lo que portavam de repuesto. Terminada aquella feyna, l' endemá estavam en disposició de seguir lo viatge, sino ab la velocitat ordinaria, ab la esperansa de arribar á port ab mes ó menos temps.

Cap á la fi hi arribárem. Tot just acabávam de fondejar en la badia de l' Habana, 'ns vegerem voltats de una munió de barquetas plenas de catalans que al veurer al bergantí tan dismantelat no pogueren resistir lo desitj de entrerarse de lo que 'n havia passat. ¡Ab quina ansia dirigia la vista de l' una á l' altre esperant véurehi al meu marrit! Mes, en va; ¡no hi era! En altrs circunstancias hauria pensat que no se trobava en l' Habana, lo que no hauria tingut res de particular tractantse de un mariner, pero llavors, me pas aren pel seny ideas tan tristas que las llágrimas brollaren dels meus ulls y, tremolosa, esblaimada, vaig entrar á la cambra pera desfogar á solas lo meu desconhort.

Hauria transcorregut mitj hora, quan lo soroll de passos que se acostavan, me feu alsar lo cap. Lo cor me debategava ab violencia.

¿No m' havia de bategar, sí, tranquilisada per la reflexió, no dubtava que de un moment al altre arriaria mon marit?

Al obir la veu del capitá que cridava; ¡Guideta! vaig aixecarme com moguda per una molla, pera correr cap á la porta; però al veure 'l entrar acompanyat de dos senyors pera mi desconeguts, las camas me flaquejaren y m' vegí obligada á sentarme.

Lo mateix feren lo capitá, y 'ls dos senyors que se miravan sense atrevir-se á comensar la conversa ¡Ayl! ¡Prou entenía que aquell silenci no augurava res de bo!

L' alegría es expansiva; á qui porta noticias salagueras, lo temps mes breu se li fa llarch pera comunicarlas. Era pera mi tan anguniosa la incertitut que, pera sortirne, fent un esfors suprem, vaig dir al capitá:

—Me cridavan; ¿no es veritat? ¿Qué voliau?

—Aquestos senyors venen á buscarte, per encárrech del teu marit.

—¿Qu' es á viatge? vaig exclamar regositjada.

—Lo posat ab que un de aquells senyors me respongué:—No, no es á viatge — desvanesqué todas las meas esperansas.

Vaig entendre la immensitat de la desgracia que m' amenassava.

—¡Donchs está malalt! vaig cridar desesperada. Anem. Portaume al seu costat. Vull veure'l, vull assistirlo. Anem depressa. La impaciencia m' aloca y la tardansa me mataria. Y mentres tant corria cap al portaló seguida dels dos senyors. Al peu de la escala 'ns esperava una llanxa.

Desembarcárem y atravesant lo moll entre mitj d' un tráfech imponderable arribárem á una plasseta immediata, y entrant á un caruatge á tota carrera, atravessárem la ciutat. Al baixar vaig trovarme á la porta del enreixat d' un espayós edifici rodejat de jardins. En la saleta d' un cos avansat, á quina entrada conduhia una hermosa escalinata, me feren assentar, y 'ls dos senyors entraren en una pesa immediata, que debia ser lo despatx del Director del establiment, perquè aquell edifici es lo que allí ne diuen una casa de salut. Al cap de un rato, que m' semblá un sigle, me cridaren. Lo Director era un home de estatura mes que regular y de mitjana edat.

—Senyora; me digué en catalá, molta pena me causa la declaració que m' veig obligat á fervos; però nosaltres, pobres criaturas de la terra, no podem fer altra cosa que resignarnos cristianament á la voluntat de Dèu. Vostre marit esta agonisant.....

—¡Desgraciada de mi! vaig cridar interrompentlo, y dirigintme

resoltament á la porta. No hi fa, no ¡Anem! ¡Vull veurel'! Que la meua presència endolsi al menos los seus últims moments.

—Senyora, objectá lo Director, esposau la vostra salut ¡la vostra vida!

—¿La meua vida? ¡que se me 'n dona de la vida! vaig cridar desesperada. ¡Per pietat portáumhi!

Vegent quan ferma era la meua determinació, m' hi acompanyaren; Atravessat lo jardí entràrem en una habitació. Allí estava 'l meu marit. Véurel, correr cap al seu llit, agenollarme á la seva vora, abraçar-lo y besar-lo ab foll deliri, va ser lo mateix. La meua presència degué reanimar per un moment aquella vida que se extingia; perquè feu un esforç pera incorporar-se, me mira ab una expressió de carinyo indefinible, y ab veu apagada articulá: — ¡Guideta!

— Si, Miquel, so jo. Jo que 't vinch á veurer; jo que 't vinch á assistir; jo que t' estimo, y pregaré á Dèu tan fervorosament que no 'm privi del teu consol, que m' ho concedirà. ¡Si, m' ho concedirà! Y mentres deya aixó estrenyia entre las mevas las sevas mans glassadas per la mort.

—Senyora, me digué lo Director, torneu á la realitat per trista que sia. Lo vostre marit ha entregat l' án ma á Dèu.

De lo que 'm passá després no 'n conservo memoria. Gracias á la meua robustesa vaig resistir una malaltia que 'm tingué quinze dias sens coneixement, en una habitació de preferència d' aquella mateixa casa ahont havia presenciát la agonia del meu marit.

De ma eterna regoneixensa se feren dignes, lo bondados Director y aquells bons amichs del meu marit, que no deixaren passar un dia sense visitarme, esforçant-se en donarme consol y aconsellarme resignació. Quan poguí deixar lo llit estava tan flaca y esgroguehida que no semblava jo mateixa.

Una setmana després, ja 'm trobava bastant millorada, se reuniren en la meua habitació lo Director de la casa, lo capitá del bergantí y 'ls dos senyors amichs del meu marit. Prenent un d' aquestos la paraula, me digné: Ja es hora, Guideta, de fer un determini. So depositari de la quantitat de trescentos duros, estalvis que havia fet vostre difunt marit, quina pèrdua havem plorat com si fos la de un germá. Aquestos diners son vostres conforme á la sua voluntat. Podeu disposarne, així com de cent duros mes, obsequi que per parts iguals vos sem jo y l' amich present. Si voleu quedarvos en aquest país no faltará alguna casa honrada que vos rebí ab la consideració y 'l respecte que mereixeu.

— Si voleu tornar á la nostra terra, interrompé 'l capitá, lo bergan-

tí surt demà, sens falta, del port de l' Habana en direcció al de Barcelona. Franch hi tenguí lo passatge; del tracte no cal parlarne. Los mariners podrem tenir lo caràcter tan aspre com se vullga, però ningú 'ns guanya en noblesa de sentiments.

—Y jo, afegí lo Director, os faig gracia dels gastos que ha ocasionat vostra assistencia. No vull ser menos generós que aquets bons amichs y paisans.

Ab paraulas interrompudas pels singlots, feta una mar de llàgrimas, vaig remerciar á tots ells per son noble comportament y generosas ofertes, manifestant al propi temps la meua resolució de regressar á la pàtria.

Pera abreviar vos diré que fa vint y tres anys me ocupo en comprar y vendre puntes, recorreguent ab lo farsell sota 'l bras las principals poblacions de Catalunya. Quan la edat no 'm permeti continuar aquest negoci, ajudant Dèu, no 'm faltarà lo necessari pera passar modesta y tranquilament la meua vellesa.

La puntayre s' axugá las llàgrimas que li lliscavan per las galtas, y no torná á desplegar los llabis durant lo viatge. Los demés passatgers, dolorosament impresionats, restaren llarga estona silenciosos.

Al baixar del tren en la estació de Barcelona, acostantme á la puntaire vaig dirli: ¿Vos sabria greu, que escribis y fes pública la narració que acabau de fer?

—¿Saberme greu? me contestá. ¿Perqué? No 'm penso pas ser la única que s' haja trobat en circunstancias semblants. ¡Hi ha tantas Guidetas en lo mon!

JOSEPH CORTILS y VIETA.

ANYORANSA

Me plau senti 'l murmuri tranquil que fá l' onada
quan besa de la platxa la fina arena d' or,
y respirá á trench d' auba la fresca marinada
que 'm porta á mas orelas
perduda barcarola d' un jove pescador.

Me plau llansarme en brassos de las blavencas onas,
voltat de blanca escuma desfeta pèl llaveig;
ja sumergintme en ellas, ja descansanthi á estonas,
com sobre un prat fresquissim,
cenyit de lliris d' aygua, que va gronxant l' oreig.

Me plau en nit tranquila véurer lo raig de lluna
sembrant polsim de plata damunt l' aygua del mar,
y lo meu cor s' exalta, puig troba sa fortuna,
quan sobre nau lleugera,
bogant á pleret surto sovint á barquejar.

Mes entre tanta ditxa sento una greu tristesa;
t' anyoro, vida meva, con l' oronell són niu;

no veig la teva cara, qu' es tota ma riquesa:
per ço en tant bell estatje
me sembla que m' hi trobo com rossinyol captiu.

Y espero véurer prompte la llum de ta mirada,
y reposar ma testa dessobre del teu cor,
sentir lo suau murmuri, mes dols qu 'l de la onada
que del teu llabi vessa.
llansarme en los teus brassos, com dintre un mar d' amor.

JOSEPH FRANQUET Y SERRA.

GRATITUT

Bella estela del mar, Verge Maria,
jo 'n soch lo mariner
que duch á vostres peus plé d'alegria
la senzilla promesa que us vaig fer.

Un jorn la nostra nau ben carregada
del port de Barcelona va sortir,
vaig donar á ma esposa una abrassada,
vaig pujar á coverta y vam partir.

Sortí la nau del port magestuosa,
á glopadas llensant lo negre fuia,
y lleugera trencá l'ona espumosa...
cada cop de ma patria lluny, mes lluny.

Aixís aná seguint sempre ab bonansa,
aixís vá atravesarne Gibraltá
y per sobre la mar rápida avansa
fins á entrar magestuosa en l'Oceá.

Eram en l' alta mar; de nit se feya,
los núvols van tapar lo firmament,
tot tan negre y tant fosch que res se veyá
y sentint de l' onatge 'l bruelement.

A dins del camarot tranquil dormia
quan un cop de l' onada 'm despertá,
obro 'ls ulls ab espant ¡Verge Maria!
la nau sense remey vá á naufragá.

Surto del camarot, pujo á coverta,
y ab los companys trevallo incontinent.
A poch lo capitá va cridá «alerta,
«vingan á l' aigua 'ls bots de salvament.

Los tiran prompte al mar, y tots s' ompliren
per los meus companyons, los mariners,
potser no hi van pensar, y á mi 'm jaquiren
ab la esperança de no véurels mes.

Alli me vaig quedar ab la recansa
de no veure ma esposa, ni mon fill,
horrorisat mon cor un sospir llansa
diguent: «trayeume oh Mare de perill.

«Treyeume de perill, Santa Regina
«qu' á vostre altar us portaré un present.»
Lo bofarut la mar arremolina
y s' enfonsa la nau en un moment.

Vaig perdre los sentits, Verge estimada,
aixís es que no se 'l que 'm va passar,
recordo sols qu' en sent á la vesprada
á dins d' una altra nau me vaig trovar.

Aquella nau va durme, Verge hermosa,
á ma terra nadiva sens perill;

al arribar ¡quin abrás doni ma esposa!
¡quin abrás vaig donar á lo meu fill!

Columna de divina fortaleza,
omplert tot lo meu cor de gratitut,
aqui us vinch á portar, oh Real Princesa.
lo meu pobre tribut.

NARCIS DE FONTANILLES Y GASSULL.

LO TREN EXPRÉS

Fosca es la nit. Es freda y silenciosa.
En lo brancatje que l' ivern pelá,
arrupidetas dorman las aucellas,
de las encontrada amigas de tot l' any.

De aquí un moment la vall endormiscada,
desvetllará 's al pas del tren exprés,
que cada dia la nació travessa,
dels pobles l' incansable missatjer.

Es l' hora ja. Mireu! entre la fosca
del horisó, un llum groguench s' ha encés.
Ja se sent lo remor d' unas petjadas,
que 's van acostant rápidas; es ell!

Ab ull encés, guayteulo com s' atansa,
ab sort remor la terra remonent,
com torrent esvarat que 's precipita,
ab caminar de boig que res conté.

Y passa ab furia, braholant com monstre,
ab cabellera ab resplandors de foch,
envolt per huracá que may lo deixa,
corrent sempre endevant, triunfador.

Ha passat ja. Y 's va allunyant depressa;
sa remor va minvant; ja no se sent;
al lluny son llum vermell petit s' ovira,
y al fons del horisó desapareix:

Deixeulo anar; que sa missió no aturi;
que porti entre los fills de Sud y Nort.
mútuo 'l cambi de produccions é ideas,
l' abressada coral de germanó.

EMILI TARRE.

